

ĐẠI SỨ QUÁN HỢP CHỨNG QUỐC HOA KỲ

Phòng Thông tin - Văn hoá

Tầng 3, Rose Garden Tower, 6 Ngọc Khánh

Hà Nội, Việt Nam

(84-4) 831-4580 -- Fax: (84-4) 831-4601

TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ CỦA BỘ NGOẠI GIAO MỸ

TRIỂN VỌNG KINH TẾ, 5/1998

SỞ HỮU TRÍ TUỆ TRONG KỶ NGUYÊN TRIPS

Cuộc phỏng vấn Joseph Papovich, Trợ lý Đại diện Thương mại Mỹ về Dịch vụ, Đầu tư và Sở hữu trí tuệ và Claude Burcky, Giám đốc Văn phòng Sở hữu Trí tuệ thuộc Cơ quan Đại diện Thương mại Mỹ

Hai quan chức thuộc Cơ quan Đại diện Thương mại Mỹ (USTR) cho biết Mỹ đang hối thúc các nước đang phát triển chuẩn bị sẵn sàng ngay từ bây giờ để thực hiện nghĩa vụ theo Hiệp định đa phương về các Khía cạnh Liên quan đến Thương mại của Quyền sở hữu Trí tuệ (TRIPS) khi hiệp định này hoàn toàn có tính ràng buộc đối với họ vào tháng 1 năm 2000. Cho đến nay USTR đã thành công trong các vụ kiện liên quan đến TRIPS mà cơ quan này đã đưa ra trước Tổ chức Thương mại thế giới (WTO) để kiện các nước phát triển đã ràng buộc bởi hiệp định. Hai ông cho biết ngay cả khi USTR sử dụng hiệp định TRIPS và đang tìm cách thương lượng mở rộng nó thì Điều 301 Đặc biệt của Luật thương mại vẫn có hiệu lực.

Hai quan chức đó là Joseph Papovich, Trợ lý Đại diện Thương mại Mỹ về Dịch vụ, Đầu tư và Sở hữu Trí tuệ và Claude Burcky, Giám đốc Văn phòng Sở hữu Trí tuệ. Họ đưa ra những nhận xét này trong một cuộc phỏng vấn do USIA Economics Writer Bruce Odeseý thực hiện vào hôm 5 tháng 5

Hỏi: Nếu vi phạm bản quyền là ngành kinh doanh béo bở thì tại sao các quốc gia phải đưa việc đó ra ngoài vòng pháp luật và tăng cường luật sở hữu trí tuệ?

Papovich: Nếu một chính phủ muốn khuyến khích sự phát triển nghệ thuật và khoa học ở nước đó thì một thực tế rất xác đáng là chính phủ đó cần có sự bảo vệ nghiêm ngặt đối với sở hữu trí tuệ.

Mark Twain đã đưa ra chính lập luận này cách đây hơn 100 năm lí giải vì sao Mỹ cần có sự bảo vệ mạnh mẽ đối với quyền sở hữu trí tuệ. Ông nói rằng: "Một đất nước mà không có lấy một văn phòng sáng chế và luật bảo vệ bằng sáng chế thích hợp thì giống hệt một con cua chỉ biết bò ngang và thụt lùi." Vào cuối thế kỷ 19, người Mỹ công nhiên tự do sao chép những tác phẩm của các nhà văn của các nước khác, nhưng tôi nghĩ nếu nhìn lại thì hầu hết những người Mỹ liên quan đến việc này đã thấy đó là một sai lầm. Mark Twain và các nhà văn Mỹ khác đã vận động một cách thành công để có được sự bảo vệ thích đáng đối với quyền sở hữu trí tuệ ở Mỹ. Các nhà văn và những nhà phát minh Mỹ ngày nay tiếp tục làm như vậy.

Hỏi: Thế còn lập luận cho rằng bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ là có thêm một biện pháp để thu hút đầu tư nước ngoài thì sao?

Papovich: Một điều mà các nước đang phát triển thường xuyên nói là họ mong muốn, đó là chuyển giao công nghệ. Họ xem đó là con đường phát triển; họ cần những phát minh tiên tiến ở các nước phát triển. Câu trả lời của chúng tôi là cách thức duy nhất để điều đó có thể thành hiện thực là những nhà phát minh của những công nghệ như vậy biết được rằng các phát minh của họ cũng được bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ như đã được bảo vệ ở các nước phát triển. Chúng tôi biết nhiều trường hợp các công ty Mỹ giữ những phát minh mới nhất của họ bên ngoài thị trường của các nước đang phát triển bởi vì họ không muốn chúng bị sao chép một cách vô lí. Thay vì đó họ chỉ cung cấp những công nghệ cũ hơn, không có bằng sáng chế, những công nghệ của chúng không còn được bảo vệ sở hữu trí tuệ nữa. Do vậy thông điệp cho các nước đang phát triển là: Hãy bảo vệ mạnh mẽ đối với sở hữu trí tuệ, và những công nghệ tiên tiến nhất sẽ đến với bạn.

Hỏi: Hiệu quả chương trình của Mỹ đẩy mạnh bảo vệ sở hữu trí tuệ ở các nước khác ra sao? Chương trình đó được thực hiện như thế nào?

Papovich: Trong thập kỷ 80 Mỹ bắt đầu phải đối mặt với tình trạng thâm hụt cán cân thương mại kinh niên, do vậy chính phủ của chúng tôi thực hiện việc xem xét sâu rộng về biện pháp đối phó với tình trạng đó.

Một điều rõ ràng là chúng tôi cần phải tập trung vào những mặt hàng xuất khẩu mà chúng tôi có lợi thế so sánh. Lĩnh vực sở hữu trí tuệ, sự sáng tạo của trí tuệ, là một lĩnh vực mà Mỹ có lợi thế so sánh. Các nhà hoạch định chính sách của Mỹ thấy rõ rằng tiềm năng xuất khẩu của Mỹ đã không được xuất khẩu bởi vì các nước khác đang sao chụp, làm giả những sản phẩm của Mỹ.

Do vậy vào năm 1988 chính quyền Bush và Quốc hội Mỹ quyết định áp dụng biện pháp hai kênh để bài trừ nạn vi phạm bản quyền và làm hàng giả. Một kênh liên quan đến việc lập ra cái gọi là chương trình 301 Đặc biệt, thông qua đó chúng tôi thực hiện việc tổng kết hàng năm xem nước nào từ chối sự bảo hộ thích đáng và có hiệu quả đối với sở hữu trí tuệ Mỹ. Kênh còn lại liên quan đến việc theo đuổi một hiệp định quốc tế về sở hữu trí tuệ có giá trị ràng buộc và những điều khoản cưỡng chế thi hành như là một phần của Vòng đàm phán thương mại Uruguay trong khuôn khổ của GATT (Hiệp định chung về thuế quan và mậu dịch) đang được bắt đầu vào thời điểm đó. Công việc đã hoàn thành khi vòng đàm phán Uruguay kết thúc vào năm 1994 bằng hiệp định TRIPS (Hiệp định về những Khía cạnh Liên quan đến Thương mại của Quyền Sở hữu Trí tuệ của Tổ chức Thương mại Thế giới).

Chúng tôi vẫn tiếp tục sử dụng nhiều đến Điều 301 Đặc biệt. Ông Claude vừa mới chủ trì cuộc tổng kết hàng năm của năm nay, kết quả của buổi tổng kết này đã được công bố hôm 1 tháng 5. Đồng thời chúng tôi cũng thúc đẩy mạnh mẽ việc thực thi hiệp định TRIPS. Một điều đáng thất vọng trong kết quả của các cuộc thương lượng về TRIPS là các nước đang phát triển được hưởng thời hạn 5 năm trước khi họ phải thực hiện hầu hết các nghĩa vụ do hiệp định quy định. Thời hạn năm năm đó sẽ kết thúc vào ngày 1 tháng 1 năm 2000. Chúng tôi đang tạo sức ép mạnh để đảm bảo rằng các nước đang phát triển triển khai các bước để thực hiện các nghĩa vụ của họ, chấp hành một cách đầy đủ các nghĩa vụ của họ khi ngày 1 tháng 1 năm 2000 đến.

Hỏi: Đối với tôi cách thức mà ông ra các quyết định theo Điều 301 Đặc biệt là một sự bí ẩn. Chẳng hạn, năm nay, USTR thông báo khởi kiện Hy Lạp theo thủ tục giải quyết tranh chấp trong khuôn khổ WTO và xếp Paraguay vào danh sách nước cần "ưu tiên" điều tra. Nhưng Nga không bị xem là một đối tượng như vậy mặc dù bản báo cáo của các ông cho thấy nước này có nạn vi phạm bản quyền tràn lan. Các ông đưa ra những cân nhắc đó như thế nào, và những tính toán của chính sách đối ngoại có xen vào đó hay không?

Burcky: Điều phải xem xét đầu tiên là bản thân cơ chế IPR (Quyền Sở hữu Trí tuệ)- các bộ luật hữu hiệu đã được thông qua hay không và mức độ thi hành luật như thế nào. Tất nhiên là Nga đã trải qua một chặng đường dài để thay đổi chế độ pháp lý của nước này, nhưng như ông đã chỉ ra, việc áp dụng thi hành còn là một vấn đề. Và phản ánh những quan ngại của chúng tôi về việc áp dụng thi hành luật và về những qui định luật pháp còn chưa hoàn thiện, chúng tôi đã đưa Nga vào danh sách ưu tiên theo dõi vào năm ngoái. Chúng tôi tiếp tục làm việc với Nga về vấn đề áp dụng thi hành luật và phát triển luật pháp. Chúng tôi phản ánh mức độ tiến bộ của các nước giữa hai kỳ tổng kết ở vị trí xếp hạng của các nước đó trong bản thông báo theo Điều 301 Đặc biệt. Nga vừa mới đồng ý cộng tác với chúng tôi về vấn đề áp dụng thi hành luật trong năm qua; vì chúng tôi đã đạt được những tiến bộ trong vấn đề này, năm nay chưa có biện pháp nào căn cứ theo Điều 301 Đặc biệt tỏ ra là sẽ được áp dụng.

Trong khi đó, Paraguay chưa có sự bảo hộ bản quyền, bằng sáng chế và nhãn hiệu thích đáng và hiệu quả. Nước này hoàn toàn không có sự cưỡng chế thi hành. Và việc chuyển trở quá cảnh hàng vi phạm bản quyền và hàng giả từ châu á thông qua Paraguay đến các nước châu Mỹ Latinh là một vấn đề rất lớn. Do Paraguay chưa đạt được tiến bộ gì trong những năm qua để giải quyết vấn đề này, nên nước này vẫn từng bước lên hạng trong các danh sách theo Điều 301 Đặc biệt và cuối cùng bị xem là nước cần "ưu tiên" điều tra.

Như vậy, chúng tôi thực hiện những quyết định đó dựa vào chế độ pháp lý mà chúng tôi xem xét và mức độ tiến bộ mà nước đó có được hay không có được để giải quyết vấn đề mà chúng tôi đã nêu ra.

Hỏi: Mức độ ảnh hưởng đến công việc kinh doanh của Mỹ do sự vi phạm bản quyền có là tiêu chí đánh giá không?

Burcky: Các báo cáo của ngành công nghiệp mà chúng tôi nhận được hàng năm đánh giá mức độ thiệt hại mà một ngành công nghiệp cụ thể nào đó phải gánh chịu, do đó tất nhiên mức độ thiệt hại càng cao thì càng phải ưu tiên theo dõi.

Hỏi: Trung Quốc có phải là nước mà nạn vi phạm bản quyền gây thiệt hại nhiều nhất cho công việc kinh doanh Mỹ không?

Papovich: Đúng, tôi nghĩ điều đó đúng.

Burcky: Đúng như vậy và nước theo sát nút là Nga.

Papovich: Mexico gần đứng đầu danh sách. Những nước nào vi phạm nhiều nữa nhỉ?

Burcky: Cho đến gần đây là Bun-ga-ri.

Papovich: Đó là một điều kỳ lạ. Mọi người sẽ hỏi làm sao mà một nước nhỏ như Bun-ga-ri và Pa-ra-guay thực sự là một cái gai đâm vào sườn của ngành công nghiệp sở hữu trí tuệ của chúng ta? Thị trường của những nước này rất nhỏ bé. Nhưng thực tế là họ đã xuất khẩu ra toàn bộ khu vực của họ, khắp Đông Âu trong trường hợp của Bun-ga-ri và trên toàn châu Mỹ La-tinh trong trường hợp của Pa-ra-guay.

Hỏi: Sự thi hành luật ở Mỹ so với các nước khác như thế nào? Chẳng hạn, ông có thể đi bất cứ chỗ nào và ông sẽ thấy những người bán áo phông với sự vi phạm bản quyền trắng trợn và họ đã làm việc đó trong nhiều năm nay.

Papovich: Sẽ tồn tại sự vi phạm bản quyền và hàng giả nhất định; không thể không có chuyện đó. Trong hầu hết các trường hợp, chúng tôi yêu cầu các nước khác thực hiện những gì mà chúng tôi đã thực hiện: phải có những bộ luật ngăn cấm những hành vi như vậy và một thủ tục tố tụng pháp lý hữu hiệu để trừng trị những người vi phạm pháp luật. Chúng ta không thể kiểm soát tất cả mọi trường hợp, nhưng cơ chế kiểm soát phải tồn tại.

Tôi nghĩ ví dụ của ông về những người bán hàng rong sẽ bao gồm cả việc bán các băng video sao lậu. Điều này đã từng xảy ra tại đây, Oa-sinh-ton D.C, nhưng giờ đây nó không còn diễn ra nữa. Lý do là Hiệp hội Điện ảnh Mỹ, khi phát hiện ra được việc đưa ra bán những băng video như vậy, đã thuyết phục cảnh sát địa phương tiến hành các cuộc truy quét không chỉ để dẹp những người bán rong mà chủ yếu là giải tán các cơ sở sản xuất và phân phối băng hình ở Maryland. Những người sở hữu nhãn hiệu rõ ràng chưa quyết định dùng quyền của họ để loại trừ những chiếc áo phông lậu nên những người này vẫn tiếp tục bán. Quan điểm mà tôi đưa ra ở đây là chúng ta muốn những người có quyền sở hữu được giúp đỡ bằng những cơ chế hiện có để họ cảm thấy đỡ thất vọng nếu họ thực sự mong muốn được bảo vệ. Ông có thể làm điều đó ở Mỹ, còn ở nước khác điều đó là không dễ dàng chút nào.

Hỏi: Những vấn đề ở những nước đang phát triển liên quan nhiều hơn đến việc thông qua các bộ luật thích hợp hay liên quan nhiều hơn đến việc áp dụng, thi hành các bộ luật đã được thông qua?

Papovich: Để buộc một nước ban hành một bộ luật là không khó khăn và tương đối đơn giản. Cường chế thi hành thì khó khăn hơn nhiều. Các bộ máy cường chế, hệ thống tòa án, quy trình tố tụng dân sự và hình sự của nhiều nước đang phát triển kém chặt chẽ hơn rất nhiều so với các nước phát triển. Để có được sự thi hành kịp thời là điều nan giải. Cảnh sát và quan tòa có thể bị mua chuộc. Ngay cả nếu tất cả mọi người đều ngay thẳng thì thường người ta vẫn không có đủ cảnh sát và quan tòa. Do đó để tiến hành truy quét là một công việc khá gian nan. Ông không thể dễ dàng được tòa án chấp nhận thụ lý vụ án kịp thời. Không phải là những nước đó không muốn bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ, các nước đó chỉ không có các cơ sở để thực thi luật pháp kịp thời như có thể có tại hầu hết các nước phát triển.

Hỏi: Hiệp định TRIPS cho đến nay đã được thực thi như thế nào?

Papovich: Cho đến nay thì vẫn tốt, nhưng như tôi đề cập ở trên, hầu hết những nghĩa vụ ở những nước gây cản trở nhất đối với ngành công nghiệp sở hữu trí tuệ của chúng ta thì chưa có hiệu lực cho đến 1 tháng 1 năm 2000. Hiệp định TRIPS có hiệu lực đầy đủ tại các nước phát triển vào 1 tháng 1 năm 1996. Hầu hết các nước phát triển có hệ thống pháp luật tương đối tốt. Các nước đang phát triển chính là nơi mà chúng tôi quan tâm nhiều hơn. Do đó hội thẩm đoàn còn ở ngoài rìa. Nhưng tôi nghĩ có thể nói chúng ta đã sử dụng hiệp định TRIPS để chống lại những nước phát triển không thực hiện đầy đủ nghĩa vụ của họ-tôi nghĩ là có khoảng 10 vụ như thế.

Burcky: Vâng, số vụ hiện nay là 10 kể cả trường hợp của Hy Lạp.

Hỏi: Tình hình các vụ kiện của Mỹ về Quyền sở hữu trí tuệ có liên quan tới thương mại (TRIPS) trong Tổ chức Thương mại Thế giới là như thế nào? Bao nhiêu trường hợp đã được giải quyết? Bao nhiêu trường hợp còn đang chờ giải quyết?

Papovich: Có thể nói, đa số các trường hợp đã được giải quyết không cần đến tòa án. Trường hợp đầu tiên mà chúng ta đưa ra là việc thu thanh của người Nhật, và trường hợp đó đã được giải quyết trước khi được đưa tới một hội đồng xét xử chính thức. Trường hợp tiếp theo mà chúng tôi đưa ra là Bồ Đào Nha, những quy định trong luật về quyền tác giả của nước này không

nhất quán với những quy định của TRIPs, trường hợp đó cũng đã được giải quyết. Về cơ bản, "đã giải quyết" có nghĩa là nước đó đã sửa đổi luật pháp hay thông lệ của mình phù hợp với TRIPs.

Cho đến nay trường hợp duy nhất được giải quyết thông qua hội đồng xét xử là án Độ. Hiệp định về TRIPs có 10 năm chuyển tiếp trước khi vấn đề bằng sáng chế được phẩm có hiệu lực. Tuy nhiên ngay ngày mùng 1 tháng 1 năm 1995 một quy định đã được đưa ra yêu cầu các nước được hưởng 10 năm chuyển tiếp này phải có một địa điểm gọi là hộp thư để tập hợp các đơn đăng ký để bảo vệ các sáng chế. Cả Pakixtan và Ấn Độ đều không có một hộp thư nào. Do đó chúng ta đã kiện hai nước này cùng một lúc. Trong vòng một vài tháng Pakixtan đã thừa nhận chúng ta đúng, và họ đã tiến hành các bước sửa đổi luật pháp cần thiết để lập một hộp thư. Do đó chúng ta rút đơn kiện. Trong khi đó, Ấn Độ không đồng ý với quyết định của chúng ta; chúng ta đã kiện tới cùng. Hội đồng xét xử đã quyết định chúng ta đúng. Khi đó Ấn Độ đã kháng án, đó là quyền của họ. Cơ quan xét xử phúc thẩm đã phán quyết chúng ta là đúng. Bây giờ Ấn Độ phải thực hiện các bước tuân thủ. Họ đang thi hành quyết định đó. Chúng ta chưa bao giờ thất bại trong bất kỳ vụ kiện nào, nhưng có một vài trường hợp vẫn còn chưa giải quyết xong.

Hỏi: Những vấn đề về quyền sở hữu trí tuệ (IPR) giữa chúng ta với Châu Âu và Nhật Bản có khác với những vấn đề giữa chúng ta với Paragoay và Ấn Độ không?

Papovich: Một số nước đang phát triển không hề có luật nào về quyền sở hữu trí tuệ cả - không có luật bảo vệ bằng sáng chế, bảo vệ nhãn hiệu, hay cả những quy định pháp luật sơ đẳng. Trong thế giới phát triển, các nước có xu hướng ban hành quá nhiều luật và các vấn đề mà chúng ta có thể gặp phải liên quan tới việc giải thích luật chi tiết hoặc việc áp dụng thi hành luật không thích hợp, đầy đủ. Lấy Thụy Điển và Đan Mạch ví dụ. Ngành công nghiệp phần mềm của chúng ta cần phải có quyền tiến hành các cuộc điều tra đột xuất các trụ sở làm việc của một tập đoàn nếu tập đoàn này đang sử dụng trái phép những bản sao phần mềm của Mỹ. Đan Mạch và Thụy Điển cho rằng quyền điều tra đột xuất chỉ nên áp dụng cho các trường hợp hình sự chứ không phải các trường hợp dân sự. Công nghiệp bản quyền Mỹ muốn áp dụng cho những vụ kiện dân sự hơn bởi vì khó có thể thuyết phục các công tố viên coi việc sao chép phần mềm cũng như tội phạm giết người, tội ăn cướp và các tội tương tự. Tuy nhiên, các công ty phần mềm không thể kiện các tập đoàn này trừ phi họ có thể tiến hành những cuộc điều tra đột xuất như trên. Bởi vậy đây chính là sự tranh chấp giữa chúng ta với Thụy Điển và Đan Mạch. Đây là một vấn đề khá tinh tế so với việc thiếu một bộ luật về bản quyền. Chúng ta gặp phải những vấn đề rộng lớn hơn liên quan đến việc áp dụng thi hành luật không đầy đủ ở Hi Lạp và Italia.

Hỏi: Điều gì đang ở phía trước trong các cuộc đàm phán? Mỹ muốn có thêm loại hiệp định nào nữa về sở hữu trí tuệ?

Papovich: Trong bối cảnh đa phương, có hai vấn đề đang tồn tại. Vấn đề thứ nhất là có nên gộp một hiệp định đạt được mới đây ở hội nghị Tổ chức Quyền sở hữu Trí tuệ Quốc tế vào TRIPs hay không, hiệp định này quy định việc truyền phát điện tử được bảo vệ theo luật bản quyền. Vấn đề thứ hai là làm sao chúng ta có thể bảo vệ tốt hơn những sản phẩm công nghệ sinh học theo các quy định trong hiệp định về TRIPs? Một trong những người tiền nhiệm của tôi đã nói: Hiệp định về TRIPs quy định việc bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ trong tình hình sở hữu trí tuệ của năm 1990. Ở thời điểm năm 1990 không ai gửi thư điện tử, tài liệu, hay phần mềm qua Internet. Còn bây giờ thì người ta đang làm việc đó. Để TRIPs trở thành một hiệp định hiện đại chúng ta phải nghĩ tới việc đưa vào đó những tiến triển mới nhất của thế giới.

Toàn văn bằng tiếng Anh của bài viết có trên Internet tại:

<http://usinfo.state.gov/journals/ites/0598/ijee/ipustr.htm>